

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การดำเนินคดีอาญานั้น ผู้เสียหาย นับว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุด เพราะจะเป็นบุคคลที่กฎหมายทำให้สิทธิหรืออำนาจในการดำเนินคดีแทบทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การริเริ่มดำเนินคดีด้วยการร้องทุกข์ การเป็นโจทก์ฟ้องคดี การเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการ การเป็นโจทก์ฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา การอุทธรณ์ฎีกา ตลอดจนกระทั่งการใช้สิทธิที่จะระงับคดีด้วยการถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้อง ยอมความ หรือถอนอุทธรณ์และถอนฎีกา เมื่อกฎหมายกำหนดให้เป็นสิทธิหรืออำนาจแก่ผู้เสียหายในการดำเนินกระบวนการพิจารณาต่างๆ ดังกล่าว บุคคลอื่นซึ่งมิได้เป็นผู้เสียหายหรือมิได้รับมอบอำนาจจากผู้เสียหายย่อมไม่มีอำนาจดำเนินกระบวนการเช่นว่านั้นได้

การเป็นผู้เสียหายในคดีอาญานั้นต้องปรากฏว่าบุคคลนั้นได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาฐานใดฐานหนึ่งและให้หมายความรวมถึงอื่นผู้มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังระบุไว้ในมาตรา 2 (4) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และเมื่อปรากฏว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาแล้วย่อมมีสิทธิตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณารับรองไว้ อันได้แก่ สิทธิในการร้องทุกข์กล่าวโทษ สิทธิในการฟ้องคดีอาญา การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา การเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการ การถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้อง ยอมความ ตลอดจน การอุทธรณ์ ฎีกา ซึ่งใช้สิทธิทั้งหลายเหล่านี้รวมเรียกว่าการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ด้วยเหตุที่ผู้เสียหายจะเกิดสิทธิในการดำเนินคดีอาญาได้นั้น จะต้องเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายอันเกิดมาจากการกระทำความผิดในทางอาญา ประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงเป็นกฎหมายที่มีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างมาก กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงความผิดและกำหนดโทษไว้กฎหมายที่บัญญัติถึงความผิด ความผิด ได้แก่ การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งกฎหมายบัญญัติห้ามไว้และการที่ต้องกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายบัญญัติให้มีหน้าที่ต้องกระทำโดยถือว่าเป็นการขัดกับประโยชน์ของชุมชนความผิดอาจมีรูปแบบผิดแผกแตกต่างกันได้มากมายทั้งนี้สุดแท้แต่ลักษณะของการกระทบกระเทือนซึ่งความผิดเป็นเหตุให้เกิดขึ้นแก่ผลประโยชน์ของชุมชนการกระทบกระเทือนอาจมีต่อชุมชนเป็นส่วนรวมทั้งหมดเช่นความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา การร่วมกันกระทำความผิดการปลอมแปลงเงินตราฯ หรือ การกระทบกระเทือนอาจมีต่อชีวิตร่างกาย เสรีภาพอนามัยสิทธิและทรัพย์สิน ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากฎหมายใดจะเป็นกฎหมายอาญาก็ต่อเมื่อกฎหมายนั้นบัญญัติถึงความผิด เช่นความผิดฐานลักทรัพย์เป็นความผิดทางอาญาเพราะมีประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติถึงความผิดไว้ในมาตรา 334 ว่า “ผู้ใดเอาทรัพย์ของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ฯลฯ” กล่าวคือถ้าผู้ใดเอาทรัพย์ของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยโดยผู้นั้นมิได้ยินยอมและผู้เอาไปมีเจตนาทุจริตถือว่าผู้เอาไปมีความผิดฐานลักทรัพย์

นอกจากนี้ จะต้องกำหนดโทษไว้ด้วย โทษ ได้แก่การทรมานทางกายหรือจิตใจจะพึงใช้ลงในนามของชุมชน แก่ผู้ที่เป็นตัวการกระทำความผิดอันเป็นการขัดต่อชุมชน การทรมานที่ลงแก่ผู้กระทำความผิดนี้ จะต้องลงโดยอาศัยเกณฑ์พิจารณาถึงกรรมที่ได้

ความไม่รู้กฎหมายของประชาชนก่อให้เกิดช่องว่างในการเอาผิดเอาเปรียบระหว่างสมาชิกในสังคมซึ่งนำมาสู่การปฏิบัติในเรื่องต่างๆอันเป็นปัญหาในการก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำและแตกร้าง ในสังคมปัจจุบันอันมีสาเหตุมาจากการที่ประเทศไทยยังมีประชาชนที่ไม่รู้หนังสืออยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นข้อจำกัดต่อไปที่จะนำไปสู่ความเข้าใจในตัวบทกฎหมาย และเมื่อไม่เข้าใจกฎหมาย ก็จะนำไปสู่การไม่สามารถทราบถึงการกระทำของคนที่ได้ว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่อย่างไร ซึ่งบุคคลไม่อาจอ้างเอาความไม่รู้กฎหมายมาเป็นข้อแก้ตัวได้ แม้ว่าสิทธิในการเป็นผู้เสียหายนั้นจะได้รับรองไว้ในกฎหมาย แต่หากประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในสิทธิดังกล่าวแล้ว ก็ไม่อาจดำเนินการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษได้ ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อการใช้ประมวลกฎหมายอาญา และความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนในสังคม ทั้งยังเป็นการสร้างภาระให้แก่รัฐที่จะต้องจัดให้พนักงานอัยการดำเนินคดีแทนประชาชนอีกด้วย

จากการสำรวจข้อมูลสถิติอาชญากรรมภาคประชาชน พ.ศ. 2551 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมกับการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือน พ.ศ. 2551 ตั้งแต่ ตุลาคม 2550 - กันยายน พ.ศ. 2551 โดยวิธีการส่งพนักงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติออกไปทำการจดบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับครัวเรือนในพื้นที่ที่ตกเป็นตัวอย่าง และสัมภาษณ์รายละเอียดของสมาชิกในครัวเรือนอายุ 15 ปีขึ้นไปที่ประสบเหตุอาชญากรรมประเภทต่างในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา เมื่อพิจารณาเป็นรายภาคพบว่ากรุงเทพมหานครมีครัวเรือนที่ประสบเหตุอาชญากรรมมากที่สุดร้อยละ 18.9 รองลงมาคือกลุ่มจังหวัดในภาค 4 (หนองบัวลำภู ขอนแก่น อุดร เลย หนองคาย มหาสารคาม ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ สกลนคร นครพนม มุกดาหาร) ร้อยละ 14.0 ส่วนภาค 2 ซึ่งประกอบไปด้วยจังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี นครนายก และสระแก้ว มีผู้ประสบเหตุอาชญากรรมร้อยละ 6.8 ซึ่งแม้ว่าจะไม่ใช่สัดส่วนที่สูงมากเมื่อเทียบกับ ภาคอื่นๆ แต่ในขณะที่ทำการสำรวจจนถึงปัจจุบันนี้สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อข้อมูลทางสถิติเปลี่ยนแปลงไปในทางที่สูงขึ้น หากเหตุอาชญากรรมหรือจำนวนของคดีอาญามีแนวโน้มที่สูงขึ้นย่อมทำให้ปริมาณของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากเหตุอาชญากรรมมีจำนวนที่สูงขึ้นเช่นเดียวกัน

สถาบันการศึกษามีหน้าที่สำคัญในการให้ความรู้แก่นักศึกษาเพื่อผลิตเป็นบัณฑิตในการรับใช้ประเทศชาติและสังคม ทั้งยังต้องให้บริการทางวิชาการแก่ประชาชนโดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในท้องถิ่นให้ได้รับความรู้ความเข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ของตนในการเป็นประชาชนชาวไทย ซึ่งการรับรู้ถึงสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญานั้นนับว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนโดยทั่วไปในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างผาสุก จึงควรทำการศึกษาถึงความรู้ความเข้าใจของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรีว่ามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา มากน้อยเพียงใด สามารถดำเนินคดีอาญาในฐานะที่ตนเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาได้หรือไม่ ตลอดจนสามารถให้ความรู้เบื้องต้นแก่บุคคลในครอบครัว บุคคลรอบข้าง บุคคลในชุมชนที่อยู่อาศัย

ได้อย่างถูกต้องมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและเพื่อให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาถึงสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา
- 1.2.2 เพื่อทราบปัญหาในการรับรู้สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา
- 1.2.3 เพื่อหาแนวทางในการเสริมการรับรู้สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา

1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ประชาชนในอำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรีเป็นประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างง่ายจากประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง เนื่องจากเป็นเขตพื้นที่ที่มีปัจจัยเอื้อต่อการเกิดเหตุอาชญากรรมได้มากกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อื่นๆ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป

1.3.2 ขอบเขตด้านสถานที่ทำการวิจัย

สถานที่ในการทำการวิจัยได้แก่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

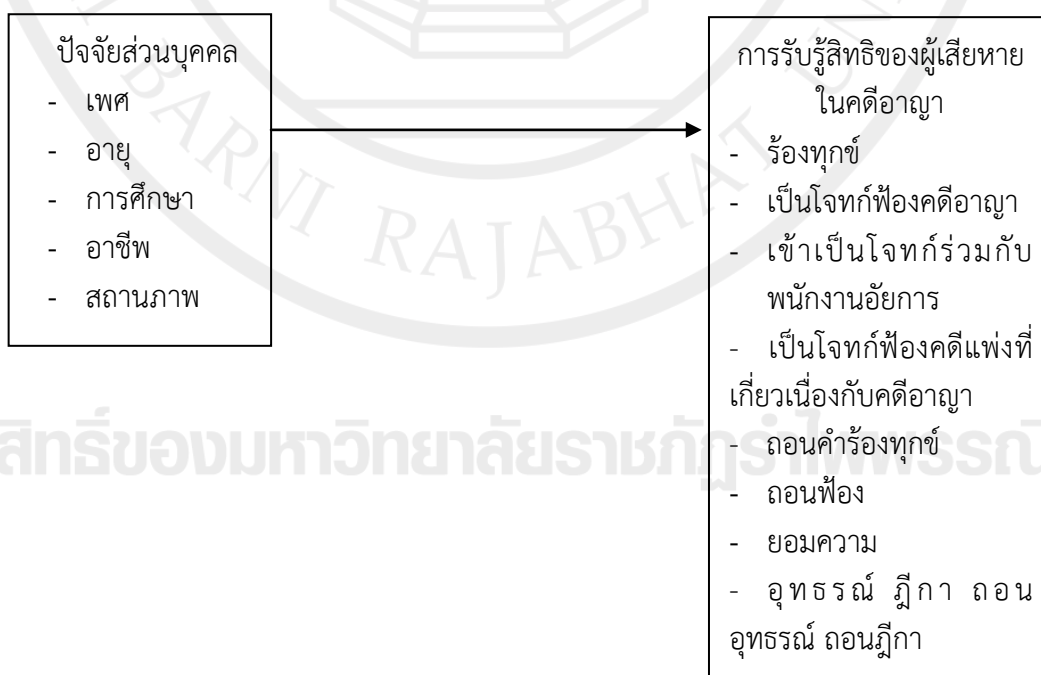
1.3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย 8 เดือน คือ ตั้งแต่ เดือนมีนาคม 2557 – เดือนตุลาคม 2557

1.4 กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.5.1 การรับรู้ (Perception) หมายถึง การตีความหมายจากสิ่งแวดล้อม สิ่งเร้า โดยสมอง และเป็นกระบวนการทางจิตวิทยาพื้นฐานของมนุษย์ทำให้เกิดความจำ ความคิด หรือการเรียนรู้ เป็นการแสดงออกถึงความรู้ ความเข้าใจ และความรู้สึกรู้สึกจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 ทำให้เกิดการตอบสนองในรูปแบบของการกระทำหรือความนึกคิด (กุลภรณ์ หงส์ทอง 2550:20)

1.5.2 ประชาชน หมายถึง ประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป

1.5.3 สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา หมายถึง

- 1) การร้องทุกข์และการถอนคำร้องทุกข์
- 2) เป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา หรือเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ
- 3) ถอนฟ้อง และการยอมความ
- 4) การอุทธรณ์
- 5) การฎีกา

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทราบแนวทางการรับรู้เกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นในเนื้อหาของกฎหมาย การแสวงหาแนวทางการรับรู้ และการนำเอาความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี

1.6.2 ได้แนวทางในการเสริมการรับรู้เกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา